

Vprašanje 198. Uže leto dni imam v svojem hlevu nepriliko z mlekom; krave namreč molzejo včasih bolj, včasih zopet manj višnjevo mleko. Vzlic vsem sredstvom, katera sem poskusil, ni vendar nič boljše. Blagovolite mi naznaniti, kaj naj počnem, da krave ozdravim. (M. R. Podkoren.)

Odgovor: Višnjevo mleko prihaja od neke vrste glive (latinski se imenuje „bacterium cyanogenum“), ki razkraja sirove kroglice ter se vsled tega dela višnjeva anilinska barva. Ali je višnjevo mleko škodljivo za užitek ni še dognano, vsakakor pa ga smete živini dajati. Iz mnogih vzrokov seveda mora pa biti kmetovalcu do tega, da prepreči to mlečno bolezen. Najbolj priporočeno sredstvo, da mleko ne splavi, je dobro hlajenje z ledom ali s prav mrzlo vodo, ker ob majhni toploti se ne morejo razvijati te glive. Vsa druga sredstva so le sa silo, pomagajo pa malo ali pa nič. Poskusiti je to le: Vzemite od vsake krave kakega $\frac{1}{4}$ litra mleka, denite ga v novo posodo ali v prav čist kozarec, in zvedeli boste, katere krave dajo mleko, ki postane plavo. Tem kravam dajte potem po 2 do 3krat na dan pelinovega čaja ter denite vselej vmes za vsako kravo po 20 g dvojno oglikokislega natrona (natrium bicarbonata). Mnogokrat to ne bode pomagalo, ker bode večina krav imela tako mleko, vsaj je pa to naravno, ker vse krave enega hleva žive ob tistih razmerah, imajo isto krmo in tudi vse drugo. Priporočamo Vam mlečno shrambo in tudi tla pobeliti, vso mlečno posodo v lugu izkuhati, brisalke, cedilne rute in cedilce pa nove napraviti. Povemo Vam pa uže sedaj, da to strašilo vzlic vsemu temu morda ne bode izginilo, dokler ne pride zima. Najbolj gotovo sredstvo bode suha mlečna shramba, katero po noči odpirajte, da nastane mrzel preprih, kajti vlažen, gorek zrak najbolj pospešuje razširjanje te glive. Iz vsega tega, kar Vam tukaj pripovedujemo, lahko razvidite, da danes o tej prikazni še malo vemo. Plavo mleko je bilo uže od nekdanj uganke, zato ni čuda, če je priprosto ljudstvo štel med razne vraže.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

190.

Z življenja avstralijskih tolovajev.

Tu se vrže Adam tolovaju pod noge in ga obupno prosi milosti. Ponuja mu polovico vsega imetja, no zastonj. Dva delavca sta šla in zažgala stan. Jasni plamen je metal žarke svoje daleč po gorah araluenskih. Zgorelo je vse kar je bilo v stanu, a rudeča zarja ognja je svetila Morganu na potu proti domu.

Ker je bil Morgan prevzeten na svoja dela in svojo ročnost, proglasil je, da hoče prestopiti mejo južno-waleško, da bi tako v Viktoriji samej podal policiji dokaz junaškega svojega duha. Bil je mož beseda. Prišel je preko reke Murray, ki je meji naselbini. Ko se je to razneslo, in na 50 milj okrog se je vse orožilo. Dne 8. aprila 1865. l. je prišel po mnogih groznih činih ves utrujen na neko ovčarno, osem milj od imenovane reke, da bi tu po prestalih težavah se malo spočil. Ali popreje je poklical domače ljudi v izbo in jim zagrozil smrt, ako bi se ganili z mesta. Samo neke deklici se je sponeslo skrivaj uiti. Tekla je na bližnjo ovčarno povedat, kaj se godi doma. En ovčar je koj sedel na konja in hitel na policijo v Wangaratt. Ondotna posadka s 14 prostovoljci je koj prihitela na mesto, obstopila ovčarno in skrivaje prežala do jutra. Ko se je zjutraj Morgan na pot odpravljaj in gospodarju ukazal, da mu osedla najhitrejšega konja, šel je sam z revolverjem v roki za njim proti konjarni. Ta hip je pomeril s skrivališča prostovolec Wendlan, sprožil in Morgan se je zvalil na tla. O poludne je izdihnil črno svojo dušo. Za glavo njegovo so izplačali obljubljenih 1000 f. št., in sicer takole: Wendlanu za kroglo 300 f. št.; deklici za naznanilo 200 f. št.; gospodarju za prestali strah 50 f. št.; ostanek so razdelili enakomerno mej policaje in prostovoljce. Lobanja tolovajeve stoji v melbournskem muzeju mej lobanji drugih takih mož.

Ako uvažamo vse te okoliščnosti, milujemo prav res diggerje in stanovnike zlatonosnih krajev avstralijskih, kajti varnost osebe in imetja jim ni v nobenem oziru dovoljno poskrbena. Razen tolovajev bijejo diggerje prav pogosto tudi pri samem delu mnoge nezgode, na primer: jame se jim trgajo, skale se jim vale v jame, voda jih nadleguje in drugo temu tako, in tudi najprevidnejši diggerji ne morejo se dosta zavarovati. Tako se slava in blagost Avstralije izgublja v prazni dim. Delavni ljudje tu v obče zelo trpe. Po vrhu je poskrbela aristokracija angleška tudi še o tem, da diggerji tuje narodnosti ne morejo rodovite zemlje v okolici mest v last dobivati. Tako se debelé Angleži ob mozolih svojih najemnikov in delavcev, a delavno ljudstvo čedalje huje peša in gine kot proletarijat svobodne Anglije. Zlato je blagoslov, pa tudi prekletstvo Avstralije.

191.

Na Novi Zeland.

Kmalu potem ko smo dospeli v Sydney, oglašeno je bilo, da hoče mala ladija Murray 25. septembra na Novi Zeland odpluti. Koj sem šel z drugom svojim k judovski družbi „Irland in Co.“ v George-Streetu, kjer so nam povedali, da ladija odpluje na zahodno stran Južnega otoka k reki Grey, kjer so bogati zlati rudniki. To je nama bilo kot nalašč. Brez pomude sva plačala vsak 8 f. št. za drugi razred, v katerem je bilo prostora

samo za 14 oseb, kakor je bilo to tudi oglašeno. Ko sva ob določenem času se dostavila, našla sva v malem prostoru drugega razreda 24 oseb. S tem nismo bili zadovoljni. Vedeli smo dobro, da blizu Zelanda pogosto divja vihar in rado dežuje, [toraj nobeden noče biti na krovu, a v tej prenapolnjenej tesnobi bi se človek moral zadušiti. Šli smo toraj k Judu in zahtevali, da nam novce vrne. Temu se je Jud na vso moč upiral, češ, da je prostora dosta in dosta. Ko niti prošnje niti grožnje niso izdale, šli smo k namornemu colnemu uradu, pri katerem se mora vsaka ladija ob prihodu in odhodu postavno oglasiti in povedati, koliko ima ljudij in blaga. Urad ni mogel v tej zadevi ničesar več ukreniti, ker je Murray bil že postavno odpnščen. Zato so nas uradniki napotili na „Emigration-offici“, kateri urad edini je še imel oblast ladijo zadržati.

Moram povedati, da je ta urad takrat jako skrbel za potnike, in to zato, ker se je bila nekaj popreje prigodila velika nesreča. Vozilo se je 400 oseb s Hamburka v Queensland, in do 300 jih je pomrlo mej vožnjo ostali pa so v najbednejšem stanju v Brisbanu se izkrkali. Ta dogodek je napravil mnogo vrišča, in zato so izdali oster ukaz, da nima nobena ladija s pristanišča odpluti preje, preden „offici“ ne potrdi, da je po zakonu vse poskrbeno za ugodnost in varnost potnikov. Ob enom so naročili kapitanom pod smrtno kaznijo, da morajo ladije v takem stanju sprejemati, kakor to zakon naroča.

Uradnik je poslušal našo pritožbo z največjo uljudnostjo, in pritrdivši našemu tarnarju, zagotovil nas je, da učini koj vse potrebne previdnosti. Vrnili smo se k ladiji, ki se je bila mej tem že nekoliko od brega pomaknila. Konstabler je zapovedal ladiji stati, a uradnik je poklical kapitana, da mu pokaže prostore za ljudi odločene. Peljal ga je v mali prostor drugega razreda, kamor se je dosta težko lezlo. Uradnik je zmeril prostor in odšel. Kmalu je prišel zopet konstabler s pisanjem, v katerem se je družbi ostro naročilo, da kar koj vsem potnikom, kateri žele, vrne novce, pa tudi nagraditi jih mora za to, kar utegnejo zamuditi radi tega, ker ne morejo z ladijo ta čas odpluti. Oglasili so se nezadovoljniki, in vsakemu so odšteli prevoznino, pa še devet šilingov nagrade.

Dne 2. oktobra 1865. l. so oglasili parnik „Paterson“ na Novi Zeland, in to v provincijo Canterbury, na zahodnem bregu Južnega otoka. S tem parnikom sem se odpeljal. Vreme je bilo neugodno, vedno je lilo, in vse potnike je prišla morska bolezen. Bilo nas je do 400 avstrijskih diggerjev, največ Ircev, mej njimi tudi mnogo deportovancev. Kedarkoli smo zjutraj, opoludne in zvečer šli k jedi, vsuli so se vsi gladni kot volkovi okolu miz, in ko so služabniki jedi donašali, pali so po njih in drug drugemu z rok trgali. Časih nisem prav nič dobil. Dobro toraj, da sem se previdel z vsemi potrebščinami preden smo odpluli.

Nekega dne popoludne se je ujasnilo, in stopil sem k ograji. Solnce je zahajalo. Ko tako stojim in gledam, pristopi kapitan in me vpraša, kako se mi vidijo gore Novega Zelanda, in pokaže v ono stran, kamor sem gledal. „Kaj niso tisto megle?“ začudim se. Veroval sem mu še le potem, ko mi je prinesel daljnogled. Sadaj sem razložil, da so to cele vrste visokih vulkanskih gora, odete z večnim snegom. Pod njimi je bilo vse v temne megle zavito, tako da nižjih vrhov ni bilo videti.

Zjutraj je zopet dež lil, le kedaj pa kedaj se je pokazalo solnce, pa se je kmalu skrilo. Veter je čedalje močnejše pihal. Ladija je plula samo 15 angleških milj od suhe zemlje, tako da smo jo cel dan videli. Zvečer ob devetih smo zagledali v daljavi svetlobo malega mesta Hokitiky, ki je bilo še le pred mesci ustanovljeno na desnem bregu reke Okitiky.

Ves zahodni breg Južnega otoka zelandskega je ladijam zelo nevaren. Tu ni zalivov, tudi je tu zelo vetrovno, tako da do reke morejo pripluti samo male ladije. V Kokitiku stojita zato po dva parnika vlečnika, s katerima potnike in blago z velikih ladij prevažajo. Tudi naša ladija Paterson je vrgla mačka 4 angleške milje od ustja rečnega. Ker ob nedeljah Anglež ne gre za nobeno ceno delat, morali smo cel dan na ladiji ostati. Še le drugega dne za rana je priplul parnik po nas. Ni pa mogel pristati k samej ladiji, kakor to biva na mirnih vodah; tu bi se ladija ob ladiji razbila. Prevažali so nas toraj v čolnih z velikega na mali parnik, in tako sta pretekli dve dobri uri preden smo se vsi prepeljali.

Potem je moral parnik čakati na pritok, ki je tega dne se dostavil dosta pozno. Kapitan je stal na povišanem mestu in z rudečim praporcem dajal znamenja kormilarju, v katero stran ima ravnati, ker radi groznega besnenja valov ni bilo slišati nobene besede. Bilo je to trdo in nevarno delo, menili smo, da se bode ladija kar razkrehnila, tako so jo vrtinci stresali in valovi otepali. Slednjič smo vendar srečno dospeli do reke.

Okitiky je velika kot Laba pri Draždanah. Na desnem bregu, prav tam kjer se izliva v morje, stoji malo mesto Kokitiky. Kakor druga avstralijska mesta, katera so še le v razvoju, tako je tudi Hokitiky sestavljen s semih stanov, platnenih, lesenih, plehatih, samo prodajalnice, gostilnice in trgovinski zavodi so uglednejši. Zidane hiše postavljajo še le pozneje, če kaže. Ta čas je bilo še zelo malo zidanih hiš, ali v mestu je bilo živo kakor pri nas na semnju. Z vseh strani se je slišalo tolčenje kladiv, petje sekir, cvilenje pil in ropotanje premnogih vozov, ki so narodje in razno robo po mestu razvažali.

Vsakega dne je pristala ali odplula po katera ladija z narodjem in mnogimi delavci, katere so privabila v to mesto lažnjiva in pretirana sporočila o bogatih zlatih rudnikih. Še le tu so se ljudem oči odprle. Videli so, da so prevarjeni v zlatih svojih nadejeh, in vračali

so se koj drugega ali tretjega dne tje, od koder so bili došli.

Do sedaj je Cantebary z vseh provincij najubožnejši na zlatu, da si se tudi tu nadejajo bogatih zlatih žil. Zato je obljubila vlada tisoč funtov šterlingov nagrado njemu, kateri objavi zlate žile, in to je glavni razlog, da vedno toliko prirodnoslovcev in celih družb prihaja. Pretirana sporočila o bogatih zlatih rudnikih so zapeljala že mnoge avstrijske spekulante, da so s celimi četami najetih diggerjev le sem se pripeljali: Kopanine okrog mesta so tako neznatne, da človek res ne more živeti ob samem tem zaslužku, toraj morajo zlatokopi za sedaj s svojega dokladati.

Zlasti hudo se čuti tu pomanjkanje govejega mesa. Funt govedine velja 18 pencev, drugej po Avstraliji pa le 2 penca. Okolica je žalostna, zamočvirjena, nikjer ni lučin, povsodi samo grmovje in gošče.

Nekaj dnij sem prebil v mestu, potem sem sklenil, da pojdem na sever v gore, kamor se je že pred menoj opravilo mnogo avstrijskih diggerjev. Ker so tu visoke gošče in je vse močvirno, toraj je težava potovati, vsak mora hoditi tam, kjer je guvernement dal pote izklesati. Z mesta vodi pot sedem angleški milj po bregu morskem, potem je presekana po lesu ozka steza, ki vodi naravnost k goram. Po tem potu sem se spustil tudi jaz s svojimi drugovi dovelj previden z vsemi potrebščinami. Mej potom sem naštel sedem razbitih ladij.

Prvega dne smo z veliko težavo prišli devet angleških milj daleč. Pozno na večer smo obstali pri zapuščenem stanu, v katerem je nek Anglež moko, slanino čaj in slador prodajal. Ker je celi dan lilo in je okolica sploh blatna, nismo mogli dobiti toliko susega prostora, kamor bi stane postavili. Prenočili smo toraj v baraki Angleževej.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Občnizbor

družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani dne 24. septembra.

Tega občnega zbora vdeležili so se zastopniki Slovencev iz vsih pokrajin, med drugimi poslanca Einspieler in Nabergoj. Iz poročila tajnika Žlogarja posnemamo, da sedaj 400 slovenskih otrok obiskuje društvene šole in otroške vrte, dalje, da je koroški deželni šolski svet prepovedal vse po družbi izdane knjige, med njimi tudi životopis cesarja Franc Jožefa.

Blagajnik dr. Vošnjak poroča, da so društveni dohodki minulo leto znašali 15354 gld. 20 kr. stroški pa 6341 gld. 6 kr.

Društveni predsednik profesor T. Zupan pozdravil je zbor s sledečim nagovorom:

Slavna velika skupščina!

Družba sv. Cirila in Metoda je praznovala svojo ustanovno ali prvo veliko skupščino 5. julija, prav v dan svojih sv. zavetnikov pred Bogom, 1886tega leta v Ljubljani; in sicer tu, kot danes, v teh nam domačih prostorih. Tisti dan smo v prvo klicali za pomoč svoja priprošnjika pred Bogom — in nismo ju klicali zastopj. Kako smo v družbenem vodstvu hiševali do sedaj pod njunim svetim varstvom, dajali smo Vam, častiti, namreč v velikih skupščinah, račun leto za letom: 1887 v Trstu, 1888 v Ptuji in vlani, 1889. leta, v Bledu. — Danes stopa to vodstvo zopet pred Vas, toraj že drugi pot v središči Slovenstva, v beli Ljubljani. V podružničnih zastopnikih ali pa udih gleda to vodstvo danes zbrane krcg sebe svoje 91te podružnice; one, ki so doslej po slovenski zemlji klile na dan, prav kot cvetice ženejo iz zemlje takrat, kadar veje pomladanska sapa.

Vprašali bodete, častiti skupščinarji, po pravici: Kak duh pa je vodil to preteklo upravno leto družbo sv. Cirila in Metoda? Odgovor mi je: Taisti duh, kot do vlani osoréj — duh miru. S tremi lastnostmi se je dičila namreč vselej in se diči danes družba sv. Cirila in Metoda — in te so: vernost, lojalnost in ljubezen do slovenske domovine, saj uprav v teh treh staroslovenskih svojostih uvida tudi družba sv. Cirila in Metoda pogoje svojega obstanka. In nobenega temu častitemu trojnemu programu nasprotnega čina nam nikdo do danes očitati ni v stanu.

Vprašali bote nadalje: Ali bo pač temu programu naše družbe ugodna tudi prihodnost? Kaj nam donese ta bodočnost, danes nikdo soditi ni v stanu. A donesi prihodnost, kar že rado; družbenemu načelništvu zvezdovodnice ostanejo te, kot so danes; v družbenem vodstvu bodo delovali odborniki vsi za enega, eden za vse — nepremakljivejšega poguma in nepremakljivejše volje od trde skale.

In ko bi se v prihodnjem našem upravnem letu po lepi naši domovini še hotel nedaljevati razdor — oprt morda le na golo osebna mrženja; — ko bi se med dobrim našim ljudstvom vzgojeval umetno nasnovani prepir — vodstvu naše šolske družbe bi bil tak razdvoj, tak prepir pogin: zato se vodstvo svojemu konservativnemu programu izneveriti nikdar ne more in ne sme.

In ko bi nekrščanska, nelojalna in neslovenska strast svoj prekucijski prapor vihteti jela širom vse ljube nam slovenske domovine — z doma družbe sv. Cirila in Metoda; z bivališč njenih podružnic od Drave doli do Kolpe in do jadranskega morja, od Soče tje do Sotle in do Mure — nikjer pri nas si sneti ne pustimo najmileje zastave kar jih svet pozna; bele zastave miru. — In izdajalčeva tista roka, ki bi se drznila seči nam po tej nedolžni zastavi miru! Kajti naša družba je daleč proč od političnih fluktuvacij, ona ima pred očmi le kulturni razvoj našega naroda po dobrem šolstvu.